

**TERI
PRAČET**
ROMAN O DISKSVETU
MASKARADA

Preveo
Aleksandar Milajić

■ Laguna ■

Naslov originala

Terry Pratchett

MASKERADE

Copyright © Terry and Lyn Pratchett 1995

First published by Victor Gollancz Ltd, London

Translation copyright © 2006, 2025 za srpsko izdanje,
LAGUNA

Cover illustration copyright © Kirby, Josh via Agentur
Schlück GmbH

Hvala onima koji su mi pokazali
da je opera mnogo čudnija nego što sam mislio.
Najbolje ću im se odužiti time
što im ovde neću navesti imena.

Vetar je zavijao. Gromovi su praskali u planinama. Munje su džarale stenje kao starac koji bezuspešno pokušava da iščačka semenčicu kupine iz veštačke vilice.

Žbunje štipavice šištalo je u vatri dok su plamenovi mah-nito igrali pod naletima vetra.

Začu se jeziv glas. „Kada ćemo se... ponovo... videti?“
Prasak groma.

Jedan mnogo običniji glas odgovori: „Šta se dereš bre? Ispade mi tost u vatru.“

Nana Og se vrati na stolicu.

„Izvini, Esmi. Samo sam htela da... znaš... kao u stara dobra vremena... Ali nešto mi ne ide.“

„A baš je bio uhvatio lepu boju.“

„Izvini.“

„Svejedno nisi morala da vičeš.“

„Izvini.“

„Znaš, nisam gluva. Mogla si isto to da me pitaš i običnim glasom, a ja bih ti lepo odgovorila: 'U sredu.'“

„Izvini, Esmi.“

„Sad mi iseci novo parče hleba.“

Nana Og klimnu i osvrnu se. „Magrat, iseci Baki novo... oh. Nešto sam se bila zamislila. Evo sad ću.“

„Tjah!“, reče Baka Vedervaks zureći u vatru.

Neko vreme se nije čulo ništa osim rike vetra i Nane Og kako seče hleb, u čemu je bila uspešna otprilike koliko i neko ko pokušava da motornom testerom preseče slamaricu.

„Mislila sam da bi ti prijalo malo društva“, reče ona.

„Stvarno.“ To nije bilo pitanje.

„Možda bi mogle da izađemo negde...“, nastavila je Nana, ne skidajući pogled s prijateljice.

„Mm?“, na to će Baka, još uvek zagledana u vatru.

Eto ti belaja, pomislila je Nana. Nije trebalo *ono* da kažem.

U stvari... pa, problem je bio u tome što se Nana Og zabrinula. I to ozbiljno. Uopšte više nije bila sigurna da njena prijateljica nije... pa... počela da se... kako bi to neko sročio... mada uslovno rečeno... pomračuje...

Znala je da se to već dešavalo onim najjačima, a Baka Vedervaks je i te kako jaka. Verovatno je mnogo jača veštica čak i od čuvene Crne Alis, a svi znaju kako je *ona* završila. Ono dvoje dečurlije gurnulo ju je u rernu i svi su rekli da je to baš lepo, iako je posle trebalo nedelju dana da se ori-ba šporet.

Ali Alis je sve do tog strašnog dana harala Ramtopima. Toliko se bila izveštila u magiji da u njenoj glavi više ni za šta drugo nije bilo mesta.

Pričalo se da joj oružje ništa ne može. Mačevi su se odbijali o njenu kožu. Pričalo se i da se njen ludački smeh može čuti kilometrima unaokolo, ali iako je ludački smeh oduvek bio veštičja specijalnost, ovo je bio *sumanut* ludački smeh, i to najgore sorte. A onda je počela da ljude pretvara u dečaćiće-kolačiće. Živela je u kući od žaba. Na kraju je bilo baš gadno. Uvek je tako kad veštica pošanoduši.

Ponekad, naravno, ne odu u tu krajnost. Samo odu... negde.

Bakinom je umu bila potrebna nekakva zanimacija. Zaista je loše podnosila dosadu. Umesto da noću spava kô sav normalan svet, ona se odavala pozajmljivanju i puštala je um da se useli u glavu nekom šumskom biću kako bi slušala njegovim ušima i gledala njegovim očima. To u opštem slučaju nije nimalo loše, ali ona se bila *previše* izveštila. Nana Og nikada nije čula da je neko to mogao da radi duže od nje.

Jednog se dana, to je gotovo izvesno, neće ni vratiti, a baš je bilo ono gadno doba godine kad se gotovo svake noći čuje gakanje gusaka na nebu, a jesenji vazduh postane svež i primamljiv. Prosto da čoveka uhvati neki neizdrž.

Nana Og je smatrala da zna šta je uzrok svemu tome.

Nakašljala se.

„Videh Magrat pre neki dan“, poče, iskosa pogledavajući Baku.

Ništa.

„Fino izgleda. Kraljevanje joj baš prija.“

„Hmm?“

Nana zaječa u sebi. Ako ne može da navede Baku na makar jednu zlobnu opasku, to znači da joj Magrat zaista nedostaje.

Iako je Nana Og isprva zdušno u to sumnjala, Magrat je, onako kenjkava kô moker sunder, u jednom bila u pravu.

Tri je prirodan broj za veštice.

A one su izgubile jednu. Dobro, nisu je izgubile u pravom smislu reči, pošto je Magrat sad kraljica, a njih je ipak teško zaturiti, ali... to znači da ih sad nema tri nego dve.

Kad ih ima tri, jedna uvek može da trčka unaokolo i smiruje zađevce, a Magrat je bila savršena za to. Bez nje su Nana Og i Baka Vedervaks počele jedna drugoj da idu na živce, dok su s njom sve tri mogle da do mile volje idu na živce celom svetu, što je, fakat, mnogo zabavnije.

Ali Magrat nije tu... ili, tačnije rečeno, još nije tu.

Naravno, osim što je tri pravi broj veštica, ne mogu to biti *bilo koje* tri. Moraju da se potrefe tri prave.

Nana Og se zastide što čak i razmišlja o tome, a tek je to bilo neobično pošto je njoj stid bio urođen koliko i mački nesebičnost.

Kao i svaka prava veštica, nije verovala ni u kakve okultne budalaštine, ali tamo negde duboko, u visini kamena temeljca duše, postojalo je nekoliko činjenica koje se ne mogu prenebregnuti, a jedna od njih je i ona o devici, majci i... onoj trećoj.

Eto. Došla je i do toga.

Naravno da je to samo staro sujeverje iz vremena zatučnosti, kada se jedna od reči „devica“, „majka“ i... ona treća... mogla prišiti svakom ženskom čeljadetu starijem od dvanaestak godina, osim možda tokom izvesnih devet meseci u životu. Tada je svaka devojka, dovoljno bistra da ume da broji i dovoljno razumna da prihvati Nanin savet, mogla lako da izvrda svrstavanje u jednu od ove tri kategorije.

A opet... to je *staro* sujeverje, starije od knjiga, pa čak i od pisma, a takva su verovanja poput velikih tegova na razapetoj gumenoj opni i prosto uvlače ljude u svoju orbitu.

Magrat je već tri meseca u braku. To znači da je ispala iz one prve kategorije, ili bar da bi – Nanine misli tu predoše na drugi kolosek – tako *trebalo* da bude. Ma daj. Mla-

di Verens je nabavio onaj priručnik. Tamo mu je sve lepo nacrtano i svi delovi tela su obeleženi brojevima. Nana je to znala jer se jednom za vreme posete kraljevskom paru ušunjala u njihovu ložnicu i desetak se minuta ludo zabavljala docrtavajući brkove i naočare na slikama. Čak će i Magrat i Verens shvatiti da... Ne, ne, sigurno su sve shvatili, mada je Nana naćula da se Verens raspituje gde bi mogao da nabavi par lažnih brkova. Iako i on i ona možda malčice sporije shvataju, Magrat će se sigurno uskoro kvalifikovati za drugu kategoriju.

Baka Vedervaks je mnogo držala do svoje nezavisnosti i samopouzdanja, ali s takvim stvarima je neophodno imati u blizini nekog pred kime će se biti dostojanstveno nezavisan i samopouzdan. Ljudima kojima nisu potrebni ljudi potrebni su ljudi kojima će pokazati da su oni ljudi kojima nisu potrebni ljudi.

Takvi su i pustinjaci. Zašto bi neko cvokotao na vrhu tamo neke planinčuge i prisno ćeretao s Večnošću ako mu s vremena na vreme ne naiđe pokoje naivno devojče da kaže: „U je“?

Potrebna im je treća i gotovo. Sve je mnogo uzbudljivije utroje. Tu onda ima i svađa i pustolovina i svega ostalog što ljuti Baku, jer ona je srećna jedino kad je ljuta. U stvari, pomislila je Nana, Baka Vedervaks je Baka Vedervaks samo kad je ljuta.

Baš tako. Treba im treća.

U suprotnom... Jal' lepet sivih krila u noći, jal' rerna...

* * *

Rukopis se raspao čim ga je gospodin Goutberger uzeo u ruke.

Tekst čak nije bio ispisan ni na propisnom papiru nego na starim kesama za šećer, poledinama koverti i otcepljenim listovima kalendara.

Progundao je i šakom zgrabio musave stranice da ih baci u vatru.

A onda mu za oko zapade jedna reč.

Pročitao ju je, a pogled mu se odmah potom odšeta sve do kraja rečenice.

Dovršio je stranicu, i to nekoliko puta pošto prosto nije mogao da veruje očima.

Okrenuo je list. A onda se vratio na prethodnu stranicu. Nastavio je da čita. U jednom je trenutku iz fioke izvadio lenjir i zamišljeno ga pogledao.

Otvorio je vitrinu s pićima. Boca je veselo zveckala po rubu čaše dok je drhtavom rukom sebi nalivao rakijicu.

Zagledao se kroz prozor, ka zgradi Opere, koja se uzdizala na drugoj strani ulice. Neko je meo stepenište.

A onda reče: „Bogo moj.“

Na kraju ode do vrata, otvori ih, pa viknu: „Možete li da dođete, gospodine Kropere?“

Njegov glavni štampar uđe noseći naramak papira. „Moraćemo da tražimo od gospodina Kripsloka da ponovo izgravira jedanaestu stranu“, reče tužno. „Progutao je jedno slovo u reči 'glad'.“

„Pročitajte ovo“, reče Goutberger.

„Baš pošao na ručak...“

„Pročitajte ovo.“

„U statutu esnafa lepo stoji da...“

„Proći će vas glad kad pročitate ovo.“

Gospodin Kroper nadureno sede i poče da čita prvu stranu.

Pa drugu.

Posle nekog vremena uzeo je lenjir iz fioke i zagledao se u njega.

„Stigli ste do *Bananana supe iznenađenja?*“, upita Goutberger.

„Da!“

„Čekajte samo da vidite *Pegavu budžu.*“

„Pa, moja baka je spremala pegavu budžu...“

„Ali ne po ovom receptu“, potpuno je siguran bio Goutberger.

Kroper okrenu nekoliko strana. „Nek sam proklet! Mislite li da ovo pali?“

„Koga briga? Odmah trčite u esnaf i dovedite sve slobodne gravere, po mogućstvu one u godinama.“

„Ali još nismo završili predskazanja za gruni, juni, avgust i spuni za novi sanovnik...“

„Batali to. Iskoristi neka stara.“

„Neko će da primeti.“

„Neće, kad do sada nisu“, na to će Goutberger. „Znaš već kako se to radi. Iznenaadne kiše karija u Klaču, neverovatna smrt serifa u Iju, najezda osa u Bestragamuglavi. Ovo je važnije.“

Ponovo se zagledao kroz prozor.

„Mnogo važnije.“

A onda je usnio san svakog izdavača – da u džepovima ima toliko zlata da mora da zaposli dvojicu koji će mu držati pantalone.

Agnes Nit je stigla pred ogromnu zgradu ankmorporške Opere, svu u stubovima s gargojlama na vrhu.

Stala je. U stvari, stao je veći deo nje. Te devojke bilo je baš mnogo, te je njenim zabačenijim delovima trebalo još malo vremena da se zaustave.

To je, dakle, to. Najzad. Može da uđe ili da ode. Bila je to, što se kaže, životna prekretnica. Prva na kojoj se ona zadesila.

Na kraju je, posle toliko dugog premišljanja da je neki golub komotno mogao da se upusti o razmatranje mogućnosti gnežđenja na njenom velikom i prilično otromboljenom crnom šeširu, krenula uz stepenice.

Jedan čovek ih je teorijski meo, mada je zapravo samo premeštao metlom đubre s jednog kraja na drugi ne bi li malo promenio opšti utisak a i stekao pokojeg novog poznanika. Na sebi je imao dugačak kaput, nekoliko brojeva manji, i crnu beretku nasadenu na crnu, ulepljenu kosu.

„Izvinite“, obrati mu se Agnes.

Kao da ga je grom pogodio. Toliko se naglo okrenuo da su mu se noge zaplele, a onda se sapleo o metlu i pao.

Agnes prvo rukom poklopi usta, pa se pribra i pomože mu da ustane.

„Jao, izvinite!“

Šaka mu je bila vlažna i lepljiva i prosto je budila čežnju za sapunom. Povukao se i sklonio umašćenu kosu s očiju, a onda joj uputio prepadnut osmeh. Imao je, što bi Nana Og rekla, nedopečeno lice – bledunjavo i testavo.

„Sve je u redu, gospojice!“

„Jeste li dobro?“

Uskobeljao se na noge, ali uto mu se metla nekako zaple-
te među kolena i on opet drusnu svom težinom.

„Ovaj... a da vam ja pridržim metlu?“, upita Agnes dobro-
namerno, pa je izvuče iz njegovih umršenih udova. Uspeo
je da ustane tek posle nekoliko pokušaja.

„Radite u Operi?“, upita ona.

„Da, gospojice!“

„A možete li mi reći gde treba da se javim na audiciju?“

On se živčano osvrnu oko sebe. „Pozornica!“, reče. „Po-
đite za mnom.“ Reči su prosto kuljale iz njega, kao da prvo
mora da ih naređa pa da ih onda izbaci napolje pre no što
odlutaju.

Maltene joj je oteo metlu, pa se sjurio niz stepenice i
pošao ka uglu zgrade. Kretao se vrlo neobično, kao da mu
nekakva sila vuče trup a stopala samo landaraju za njim i
spuštaju se kako znaju i umeju. To sve nije toliko ličilo na
hodanje koliko na beskonačno odložen pad.

Stigao je do jednih vrata na boku zgrade i ušao. Agnes
uđe za njim.

Zatekla se u prostoriji nalik kakvoj šupi bez jednog zida.
Bio je tu i pult, okrenut tako da onaj ko stoji za njim ja-
sno vidi vrata. Osoba iza njega sigurno je bila čovek, pošto
morževi ne nose kapute. Onaj neobični čistač nestao je u
mraku.

Agnes stade da se izgubljeno osvrće oko sebe.

„Izvolite, gospođice?“, progovori čovek-morž. Izgledalo
je kao da su te *neverovatne* brčine iscrple i poslednju mrvu
energije za rast ostalog rastinja svog vlasnika.

„Znate... došla sam... na audiciju“, reče Agnes. „Videla sam oglas, pa sam...“

Bespomoćno mu se nasmešila. Vratarevo lice je više nego jasno govorilo da je ostao ravnodušan prema više bespomoćnih osmeha nego što je Agnes imala toplih večera. Izvadio je tablu za pisanje i patrljak olovke.

„Upišite se ovde“, reče.

„A ko je bio onaj... čovek koji me je doveo ovamo?“

Brci se pomeriše, nagoveštavajući da se negde duboko ispod njih krije zakopan osmeh. „Svako zna našeg Voltera Plindža.“

Ničim nije pokazivao da će u dogledno vreme dati i neko dodatno objašnjenje.

Agnes uze olovčicu.

A sada, najvažnije pitanje: koje ime sebi da odabere? Njeno kršteno bez sumnje ima mnogo vrлина, ali baš se i ne kotrlja s jezika. Otkida se s nepca i škljoca među zubima, ali nikako se ne kotrlja s jezika.

Muka je, međutim, što ona ne može da se seti nijednog s odgovarajućim rotacionim kapacitetom.

Možda Katarina.

Ili... Perdita. Mogla bi ponovo da pokuša da se tako nazove. U Lenkru su je ismevali kad se tako predstavljala. A baš je to jedno tajanstveno ime s pomalo nagoveštaja tame i zagonetnosti, a slučajno i kao naručeno za nekoga vitkog. Čak je sebi osmislila i srednje slovo – X – koje je potpuno pristajalo devojci s „kul i uzbudljivim srednjim slovom“.

Ali badava. Lenkrani su izbezumljujuće imuni na kul. Postala je „ona Agnes što se predstavlja kao Perditaks“.

Nije se ni usudila da nekome prizna da bi volela da joj *puno* ime glasi Perdita X. San. Prosto je ne bi razumeli. Sigurno bi je neko pitao: ako već misliš da je to pravo ime za tebe, zašto onda još imaš dve police pune plišanih igračaka?

E, ovo bi mogao da bude njen novi početak. Dobra je. Zna da je dobra.

Međutim, teško da bi prošla kao San.

Bolje bi joj bilo da se drži svog Nit.

Nana Og je obično rano odlazila na počinak. Ipak je ona jedna dama u godinama. Ponekad bi legla već u šest izjutra.

Dah joj se pretvarao u paru dok je žurila kroz šumu. Lišće je krckalo pod njenim čizmama. Vetar je prestao i nebo je bilo vedro i potpuno spremno za prvi mraz te godine, onaj koji gužva latice i mreška vočke i jasno vam stavlja do znanja zašto Prirodu nazivaju majkom...

Treća veštica...

Kad bi ih bilo tri, onda bi... onda bi se opterećenje preraspodelilo.

Devica, majka i... babuskera. Eto.

Muka je jedino što Baka Vedervaks u sebi sjedinjuje sve tri kategorije. Koliko Nana zna, ona je još devica, a u najboljim je godinama za babuskeru. Što se one treće tiče, pa... čik uvredite Baku Vedervaks kad ima loš dan, pa ćete proći kô pupoljak na mrazu.

Sigurno ima odgovarajućih kandidatkinja za upražnjeno mesto. U Lenkru je bilo nekoliko devojaka starih taman koliko treba.

Muka je u tome što to znaju i lenkrski momci. Nana je preko leta redovno obilazila okolne livade, a imala je oštro ali blagonaklono oko i kilometarski sluh. Violeta Frotidž je izlazila s mladim Svaštočinjom Karterom, ili su bar radi-li nešto u krugu od devedeset stepeni oko izlaženja. Boni Kvarni je u maju skupljala bobice s Vilijemom Glupim, ali bila je dovoljno promućurna da prihvati mali Nanin savet kako ne bi naglo propupela u februaru. Uskoro će i majka mlade Mildred Tinker nasamo porazgovarati s ocem mlade Mildred Tinker, a *on* će da porazgovara sa svojim prijateljem Tačerom, koji će pak da prozbori pokoju sa svojim sinom Hobom, da bi usledilo venčanje, i to lepo i pristojno, s izuzetkom pokoje šljive na oku*. Nema sumnje, pomislila je Nana Og, setno se nasmešivši, nevinost vrelog lenkrskog leta upravo je stanje u kome se nevinost gubi.

Tad joj pred očima iskrсну jedno ime. Pa da. Ona. Kako se *nje* nije setila? Doduše, nije ni čudo. Kad čovek razmišlja o mladim Lenkrankama, *nje* se sigurno neće setiti. A posle kaže: „Jao, pa da, i ona je tu. Pa da. Znae, ona je mnoooogo dobra. A ima i lepu kosu.“

Ta mala je bistra i darovita. I to višestruko. Pre svega, tu je njen glas. Njena moć. Naravno, uz to je i mno-oogo dobra, tako da je malo verovatno da će je neko... diskvalifikovati.

Eto, i to je rešeno. Baka će dobiti još jednu vešticu pred kojom će sa zadovoljstvom moći da se bahati i pravi važna, a Agnes će Nani biti zahvalna dok je živa.

* Lenkrani veoma drže do braka i smatraju ga veoma ozbiljnim korakom u životu, pa ga zato mnogo uvežbavaju pre no što u njega stupe.

Laknulo joj je. Nema podružnice bez treće veštice. Dve veštice – prazne zađevice.

Ušla je u kuću i popela se u spavaću sobu.

Njen mačak Gribo prosuo se po ćebetu kao bara sivog krzna. Nije se čak ni probudio kad ga je Nana, sada već u spavaćici, celog podigla kako bi se uvukla u krevet.

Koliko da rastera ružne snove, potegla je gutljaj iz flaše iz koje se širio miris jabuka i kome u zemlji večnog proleća. Onda je iščuškala jastuk, pomislila: „Ona... da“, i utonula u san.

Uto se Gribo probudi i zevnu, pa tiho skoči na pod. Najpoganija i najlukavija krznena lopta vremena – ista ona koja je bila toliko pametna da se popne na hranilicu za ptice i stoji na njoj otvorenih usta, balansirajući kriškom tosta na nosu – iskoči kroz otvoreni prozor.

Nekoliko minuta kasnije, petlić iz susednog dvorišta zabacio je glavu da pozdravi novi dan i krepao usred „kukuri...“.

Agnes je istovremeno bila svesna duboke tame ispred sebe i zaslepljena jakim svetlom. Duž ivice pozornice ogromne ravne sveće plutale su u dugačkom koritu punom vode, odajući vrlo jaku, žutu svetlost, ni nalik uljanim lampama kod kuće. Iza njih je zjapila dvorana, slična gubici veoma velike i izuzetno gladne životinje.

Odnekud se začu glas: „Kad god budete spremni, gospođice.“

Nije to bio nešto posebno neprijateljski nastrojen glas. Samo je hteo da ona već jednom otpeva to što hoće i da ide.

„Odabrala sam jednu pesmu koja...“

„Jeste li dali note gospođici Oholeti?“

„Ovaj... nisam... znate, pratnja nije potrebna, pošto...“

„A to je neka *narodna* pesma, jelte?“

Začu se došaptavanje u mraku i neko se tiho zakikota.

„Pa, izvolite... Perdita, zar ne?“

Agnes zapeva *Ježevu pesmu* i nije stigla ni do sedme reči, a znala je da je pogrešila. To je kafanska pesma, koja se peva dok se ljudi podgurkuju i udaraju kriglama o sto. Ova zaslepljujuća praznina potpuno joj je ubila dušu, a njen glas je učinila nesigurnim i kreštavim.

Posle treće strofe je ućutala. Osećala je kako počinje da crveni tamo negde oko kolenâ. Potrajaće dok to stigne do lica – ipak mnogo kože treba pokriti – ali kad se to desi, biće crvena kao jagoda.

Ponovo se čuo šapat. Razaznala je samo „boja glasa“, a nedugo potom – to je nije iznenadilo – i „impozantno građena“. Znala je da je impozantno građena. Baš kao i zgrada Opere. I uopšte nije bila srećna zbog toga.

Ponovo se javi onaj glas.

„Nisi išla na časove pevanja, zar ne, dušo?“

„Nisam.“ Suva istina. Jedini školovan glas u Lenkru pripadao je Nani Og, a njen stav prema melodiji bio je blago rečeno neprijateljski. Samo usmeri glas prema kraju strofe i ožeži.

Šapat.

„Otpevaj nam nekoliko skala, dušo.“

Crvenilo joj je već stiglo do grudi i valjalo se preko nepreglednih prostranstava...

„Skala? Da vam pevam merdevine?“

Šapat. Prigušen smeh.

„Do, re, mi? Znaš to, dušo? Počni nisko. La, la, laaa?“

„A, da.“

Dok je vojska stida nadirala njenim vratom, Agnes poče da ispušta najdublji zvuk koji je mogla da proizvede.

Bila se toliko usredsredila na note, neumoljivo se penjući od nivoa mora ka planinskim vrhovima, da nije ni primetila kad je stolica počela da skakuće po pozornici, kao ni kad je na samom kraju negde pukla čaša a nekoliko šišmiša pootpadalo s tavanice.

Iz tame se nije čulo ništa osim pada još jednog šišmiša i tihog zveketa stakla negde gore.

„Da li... Da li je to tvoj pun opseg, dušo?“

Ljudi počеше da se okupljaju u uglovima pozornice i da zure u nju.

„Nije.“

„Nije?“

„Ako odem još više, ljudi počnu da se onesvešćuju“, na to će Agnes, „a ako odem niže, svi kažu da se osećaju neprijatno.“

Šapat, šapat. Šapat, *šapat*, šapat.

„A znaš li... ovaj... još neku...?“

„Umem da sama sebi udaram tercu. Nana Og kaže da to ne može svako.“

„Šta?“

„To vam je... do i mi istovremeno. Ovde i ovde.“

Šapat, šapat.

„Pokaži nam to, mila.“

„Laaaaa♪!“

Oni ljudi u čoškovima počеше uzbuđeno da žamore.

Šapat, šapat.

Glas iz tame tad reče: „A sada da vidimo koliko možeš da dobaciš...”

„E, to bar umem“, prekide ga Agnes. Sad joj je već bilo dosta. „Gde biste da vam ga dobacim?“

„Molim? Mislili smo na...”

Agnes zaškrguta zubima. Dobra je i to će im i pokazati.

„Ovde?“

„Ili onde?“

„Ili tamo?“

I nije neka fora, pomislila je. Mnogo je zabavnije kad izgleda kao da to radi lutka, kao što umeju putujući zabavljači, ali bez mrdanja usnama ne bi mogla da dobaci do kraja dvorane.

Dotle se već bila dovoljno navikla na tminu pa je mogla da razazna kako se ljudi u publici zaprepašćeno osvrću oko sebe.

„Kako reče da se zoveš, dušo?“ Isti onaj glas, koji je isprva zvučao onoliko snishodljivo, sada je bio potpuno slomljen.

„Ag... Per... Perdita“, reče Agnes. „Perdita Nit. Perdita X... Nit.“

„Možda ćemo morati nešto da učinimo s tim Nit, mila.“

Vrata na kolibi Bake Vedervaks otvoriše se sama od sebe.

Džardž Viver je oklevao. Pa dobro, ona ipak *jeste* veštica. Čuo je da su se ovakve stvari već dešavale.

Nije mu se to dopalo. S druge strane, nisu mu se dopadala ni njegova leđa. Već je doguralo dotle da mu se činilo kako ga maltretira banda njegovih rođenih pršljenova.

Otisnuo se napred. Mrštio se pri svakom koraku, jedva održavajući ravnotežu pomoću dva štapa.

Veštica je sedela u stolici za ljuljanje, leđima okrenuta vratima.

Džardž zastade.

„Uđi, uđi, Vivere“, reče Baka Vedervaks. „Daću ti nešto za ta tvoja leđa.“

Od šoka je pokušao da se uspravi, ali to je izazvalo osećaj belog usijanja u visini krstâ.

Baka Vedervaks prevrnu očima i uzdahnu. „Možeš li da sedneš?“, reče.

„Ne, gospođo, ali zato mogu da padnem preko stolice.“

Ona na to iz džepa kecelje izvadi crnu bočicu i snažno je promućka. Džardž razrogači oči.

„Već ste to imali spremno?“, upita.

„Da“, iskreno će Baka. Odavno se pomirila s činjenicom da ljudi od nje očekuju bočicu neke lepljive tečnosti čudne boje. Moglo bi se reći da tu posao ne obavlja lek nego kašika.

„Ovo ti je mešavina retkog bilja i tome sličnog“, reče. „Unutra ima čak i cukroze i akue.“

„Ma nemojte“, zadržano će Džardž.

„De, gučni.“

Poslušao ju je. Ukus ga je pomalo podsećao na klaker.

„Svake večeri pre spavanja uzmi po jedan gutljaj“, nastavila je Baka, „a onda tri puta obiđi oko kestenovog drveta.“

„...tri puta obiđi oko kestenovog drveta...“

„I... i stavi borovu dasku ispod dušeka, ali pazi da bude s bora starog dvadeset i tri godine.“

„...dvadeset i tri godine...“, ponavljao je Džardž. Prosto je osećao da mora i on nešto da doda. „Hoće li onda ovi čvorovi iz mojih leđa da se vrate u drvo?“

Baka je bila zadivljena. Ovo je bio toliko bestidno genijalan primer narodne gluposti da je rešila da ga sačuva za neku zgodnu priliku.

„Sve si shvatio“, reče.

„I to je sve?“

„A šta bi ti?“

„Ja... mislio sam da će biti bakanja i igranja.“

„To sam obavila pre nego što si došao“, reče Baka.

„Jelte? Eto. Nego... u vezi s plaćanjem...“

„Ma ni slučajno“, na to će Baka. „Ne valja se lek na-plaćivati.“

„Aha. Pa dobro“, ozari se Džardž.

„Mada... ako tvoja žena slučajno ima neku staru odeću, nosim broj dvanaest... ili ako pravi sitne kolače, ali neke bez šljiva jerbo od njih dobijam vetrove... ili ako imaš koju bocu medovine... ili ako slučajno zakolješ svinjče kad stigneš kući, možda rebarca ili butkica, a i malo čvaraka... nešto sitno. Bez obaveze. Ne želim da ljudi osećaju obavezu prema meni zato što sam veštica. Kod kuće su svi dobro, zar ne? Blagosloveni dobrim zdravljem, nadam se?“

Sačekala je da mu dopre do mozga ono što je rekla.

„Ispratiću te do vrata“, reče.

Viver nikada nije uspeo sebi da razjasni šta se potom dogodilo. Iako uvek sigurna i stamena, Baka se na vratima sapplela o jedan njegov štap i zateturala se unatrag. U padu ga je šćepala za ramena i nekako ga uvrnula, a koleno joj je poletelo uvis i zarilo mu se u krsta. Začuo se tihi prasak.

„Jao, majčice!“

„Izvini.“

„Moja leđa! Moja *leđa*!“

Ipak je ona, razmišljao je kasnije Džardž, starica. Možda je pomalo trapava i luckasta, ali lekoviti napici su joj zaista dobri. A i brzo deluju. Kući je stigao noseći štapove ispod miške.

Baka je odmahivala glavom dok ga je gledala kako odlazi.

Ljudi su slepi kod očiju, razmišljala je. Draže im je da veruju u koještarije nego u staru dobru kiropraktiku.

Naravno, daleko od toga da ona ima nešto protiv. Draže joj je da ih sluša kako ohću i ahću kad ih iznenadi time što zna ko ide, nego da shvate kako se s njenog prozora vidi donji deo drumu, a što se tiče starog trika s kvakom i crnim koncem...*

A šta je ona uradila? Prevarila je izlapelog čiču.

Izlazila je na kraj s čarobnjacima, čudovištima i vilenjacima, a sada je zadovoljna jer je prevarila Džardža Vivera, čoveka koji je dva puta odbijen za mesto seoske budale pošto je bio prekvalifikovan.

Na klizavom je terenu. Uskoro će početi da bulazni, da se kikoće i da mami decu u rernu. A decu nikada nije volela.

Godinama se nosila s izazovima koje je seosko veštičarenje moglo da joj ponudi, ali onda je morala da otputuje i videla je sveta. Zato su je u ovo doba godine – kad se guske sele a prvi mraz okiva nedužno lišće u senovitim dolinama – hvatali pundravci.

* Nije ona čekala na prozoru da neko naiđe. Sedela je i posmatrala vatru kad je slučajno primetila da Džardž dolazi. Ali to sad nema veze.

Pogledala je po kuhinji. Zrela je za čišćenje. A i za ribanje. Zidovi vape za krećenjem. Baš se nakupilo posla, a ona nikako nije mogla da se natera da uradi nešto.

Uto se s neba začu gakanje i jato gusaka u V formaciji prelete iznad Bakine kuće.

Pošle su ka toplijim predelima za koje je Baka samo čula da postoje.

Primamljivo.

Komisija se okupila oko stola u kancelariji gospodina Seldoma Bakita, novog vlasnika Opere. Bili su tu još i Salcela, umetnički direktor, i doktor Andersšaft, horovođa.

„Pa“, reče Bakit, „tu je... da vidim... da, Kristina... Izuzetan scenski nastup, zar ne? A i dobro je građena“, dodade, pa namignu Andersšaftu.

„Da. Lepa je“, ravnodušno će ovaj. „Šteta što ne ume da peva.“

„Vi umetnički tipovi nikako da shvatite da je ovo vek voćnog šišmiša“, reče Bakit. „Opera je predstava, a ne samo pevanje.“

„Ako vi tako kažete. Ali...“

„Ideja da sopranistkinja treba da ima petnaest ari sisa i kacigu s rogovima pripada prošlosti.“

Salcela i Andersšaft se samo pogledaše. Znači, ovaj će biti *takav* vlasnik...

„Nažalost“, jetko će Salcela, „ideja da sopranistkinja treba da ima makar malo sluha još ne pripada prošlosti. Tačno je da je zgodna. Zaista ima... žišku. Ali ne ume da *peva*.“

„Pa zar ne možeš da je naučiš?“, na to će Bakit. „Nekoliko godina u horu...“

„Da, možda će za nekoliko godina, ukoliko ja izdržim, postati samo dosta loša“, reče Anderšaft.

„Gospodo“, obrati im se Bakit. „Ahem. Neka vam bude. Spuštamo karte, važi? Ja sam vam, znate, jednostavan čovek. Ne volim da mlatim gloginje i da obilazim kao kiša oko Lenkra. Ja sam vam za ono: bobu bob, a...“

„Slobodno nam recite šta mislite“, prekide ga Salcela. Da, to je zaista jedan od *takvih* vlasnika, pomislio je. Svojim je dvema petokrakama stekao bogatstvo i ponosan je na to. Ne razlikuje otvorenost i iskrenost od neotesanosti. Kladim se u dolar da veruje kako može tačno da proceni nečiju ličnost samo na osnovu čvrstine stiska pri rukovanju i jednog pogleda pravo u oči.

„Znate, prošao sam sito i rešet“, počeo Bakit, „i sâm sam od sebe stvorio ovo što sam danas...“

Samonarastajuće testo? – pomisli Salcela.

„...ali ne mogu da ne mislim na novčanu stranu problema. Kada mi je njen tatko, da tako kažem, uzajmio kamaru para da kupim ovo mesto, izrazio je duboko očinsko zanimanje za izgled svoje ćerke. Ako se dobro sećam, rekao mi je baš ovim rečima: 'Nemo' da ti lomim noge.' Ne očekujem od vas umetnika da to razumete. To je biznis. Moja vam je deviza: Ko sebe čuva, i bogovi ga čuvaju.“

Salcela nabi ruke u džepove prsluka, pa se zavalio i stade tiho da zvižduće.

„*Shvatam*“, reče Anderšaft. „Pa, dešavalo se to i ranije. Doduše, obično se radilo o nekoj balerini.“

„A, ne, ovo uopšte nije *to*“, požuri da objasni Bakit. „Prosto se svodi na to da nam mala Kristina donosi parice. Osim toga, ne možete poreći da je zaista zgodna.“

„Pa dobro“, na to će Salcela. „Ipak je sad ovo vaša Opera. Nego... šta ćemo s Perditom?“

Nasmešiše se jedan drugom.

„Perdita!“, reče Bakit, odahnuvši od olakšanja što su skinuli Kristinu s dnevnog reda pa opet može da bude otvoren i iskren.

„Perdita X“, ispravi ga Salcela.

„Šta li će te devojke još da izmisle?“

„Mislim da će nam se ona isplatiti“, reče Anderšaft.

„Hoće, ako budemo postavljali neku operu o slonovima.“

„Ali taj opseg... ona ima toliki opseg...“

„Da, video sam kako buljite.“

„Mislio sam na opseg glasa, Salcela. S njom će hor dobiti na masivnosti.“

„Ona je sama po sebi hor. Komotno možemo da otpustimo sve ostale. Blagi bogovi, pa ona peva dvoglas sama sa sobom. Samo, vidite li vi nju u glavnoj ulozi?“

„Ne, ni slučajno. Svi bi pocrkali od smeha.“

„Baš tako. Doduše, izgleda mi prilično... krotko.“

„Baš sam pomislio da je mnooogo dobra. A ima i lepu kosu.“

Nije ni sanjala da će biti toliko lako...

Kao opčinjena je slušala kako joj pričaju o plati (maloj), o vežbanju (do besvesti) i smeštaju (horisti žive u potkrovlju Opere).

A onda je ostala manje-više sama. Stajala je i gledala kako nekoliko kandidatkinja za balerine uvežbava korake.

„Imaš neverovatan glas“, reče neko iza nje.

Okrenula se. Nana Og je jednom rekla da je vrlo poučno gledati Agnes dok to radi. Bila je prilično pokretljiva, ali je njenim perifernim delovima zbog inercije trebalo još malo vremena da odrede na koju stranu treba da se okrenu.

Devojka koja joj se obratila bila je vitka čak i po uobičajenim merilima, ali očigledno se bila stavila na muke ne bi li izgledala još vitkije. Imala je dugu plavu kosu i osmeh osobe koja je svesna da je vitka i da ima dugu plavu kosu.

„Ja sam Kristina!“, reče. „Baš je uzbudljivo, zar ne?!“

Imala je savršen glas za postavljanje pitanja, kao da je u njega ušrafljen cijuk.

„Ovaj, da“, reče Agnes.

„*Godinama* sam čekala ovaj dan!“

Agnes ga je čekala otprilike dvadeset i četiri sata – otkako je videla oglas za audiciju, ali ne bi to priznala ni za živu glavu.

„Kod koga si učila pevanje?!“, reče Kristina. „Ja sam provela tri godine kod madam Venturi na kvirmskom konzervatorijumu!“

„Hm. A ja sam...“, počeo Agnes, pa zastade da odmeri čitavu rečenicu. „Učila sam kod milostive Og. To baš i nije konzervatorijum, pošto je teško dopremiti toliko stakla u planinu.“

Kristina nije bila voljna da dalje razgovara o tome. Ono što ne razume za nju nije ni postojalo.

„Horisti imaju male plate, zar ne?!“, reče.

„Da.“ Taj posao je bio slabije plaćen nego ribanje podova. Razlog tome leži u činjenici da se, kad objavite da imate prljav pod, sigurno neće pojaviti stotine kandidata.

„Nema veze, oduvek sam želela to da radim! A i baš je hoh!“

„Da, verujem da jeste.“

„Išla sam da vidim sobe! Baš su male! Koju si ti dobila?!“

Agnes tupo pogleda ključ koji su joj dali zajedno s jasnim uputstvom da *nema muškaraca*, praćenim neprijatnim kućepaziteljkinim izrazom lica u stilu „ne znam što li *tebi* to objašnjavam“.

„Ovaj... sedamnaest.“

Kristina pljesnu rukama. „Supiš!!“

„Molim?“

„Baš mi je milo!! Pa ti si odmah do mene!!“

Agnes se nađe zatečena. U velikoj životnoj utakmici nju su uvek poslednju pozivali u tim.

„Pa, eto... valjda...“, reče.

„Blago si ga tebi!! Imaš baš pravu kraljevsku figuru!! A i kosa ti fenomenalno izgleda kad je tako pokupiš!! I da znaš, crno ti odlično stoji!!“

Kraljevska, pomisli Agnes. Njoj to nikada, ali ama baš nikada ne bi palo na pamet. A belo je ionako izbegavala, pošto je u belom izgledala kao čaršav koji se suši na vetru.

Pošla je za Kristinom.

Dok se iza nove drugarice polako klackala ka svojim novim odajama, pomislila je kako bi čovek koji provede duže vreme u istoj prostoriju s Kristinom morao da otvori prozor kako se ne bi udavio u znacima interpunkcije.

Za to vreme, neko je stajao u dnu pozornice i gledao ih kako odlaze.

Nana Og je uglavnom bila rado viđen gost. Nekako je umela da čoveka navede da se u sopstvenoj kući oseća kao kod kuće.

Međutim, ona je ipak bila veštica, pa je umela da navrati baš kad domaćica vadi kolač iz rerne ili tek što je ispržila kobasice. Uvek je mrežasti pleteni ceger naguran u doko- lenicu, za slučaj da – kako je to ona objasnila – neko poželi da joj nešto pokloni.

„Pa, gospa Nit“, reče posle trećeg kolača i četvrte šolje čaja, „kako ti je ćera? Za Agnes te pitam.“

„O, pa zar niste čuli, gospodo Og? Otišla je u Ank-Mor-pork da postane pevačica.“

Nani Og se steže srce.

„Baš lepo“, reče. „Znam da ima lep glas. Naravno, i ja sam joj dala pokoji savet. Često sam je slušala kako peva u šumi.“

„Sve je to od ovdašnjeg vazduha“, na to će gospođa Nit. „Oduvek je imala veliki kapacitet pluća.“

„Jašta je. Svi su je znali po tome. Pa... eto... znači, sad nije tu?“

„Ma znate već našu Agnes. Ta ne priča mnogo. Mislim da joj je dosadilo ovde.“

„Dosadilo? U Lenkru?“, zgranu se Nana Og.

„Da, baš tako“, reče gospođa Nit. „Oduvek sam tvrdila da su nam baš lepi zalasci sunca. A imamo i vašar svake godine o Utorku duševnog kolača.“

Nana Og je razmišljala o Agnes, a potrebne su vam zaista velike misli ukoliko želite da nju smestite u njih.

Lenkranke su oduvek važile za snažne i sposobne žene. Ondašnjem je muškarcu trebala supruga koja može da keceljom prebije vuka na mrtvo ime i prezime kad pođe u šumu po drva. Iako je u početku ljubljenje mnogo zanimljivije od kulinartva, svaki je đuvegija kad krene u potragu za izabranicom dobro pamtio očeve pouke da žar ljubavi brzo prođe, ali da se kulinarska veština s godinama razvija, pa je zato pažnju usmeravao na porodice kod kojih se jasno videla višegeneracijska sklonost dobroj hrani.

Agnes je, smatrala je Nana, privlačna u najširem mogućem smislu reči, što je slika i prilika prave lenkrske ženstvenosti. To bi otprilike značilo da je u njoj bilo materijala za dve žene iz nekog drugog podneblja.

Osim toga, bila je i tiha i setna, kao da je time pokušavala da smanji deo sveta koji zauzima.

Međutim, pokazivala je znake dara za njihov zanat. Doduše, tako nešto se i moglo očekivati. Za podsticanje veštičje žice nema ničeg boljeg od neuklapanja. Zato je Esmi toliko dobra. Kod Agnes se ovo ispoljavalo sklonošću ka starovremskim rukavicama od crne čipke i belom puderu. Na stranu to što ne samo da je sebe nazivala Perdita, nego je tome još dodala i srednje slovo s guzice abecede. Nana je pretpostavljala da će je to proći kad počne ozbiljno da se bavi veštičarenjem.

Trebalo je da obrati pažnju na to s muzikom. Moć ne bira način da se ispolji...

Muzika i magija su po mnogo čemu slične. Kao prvo, počinju i završavaju se istim slovom. Osim toga, ne možete se baviti i jednom i drugim.

Prokletstvo. A baš je računala na tu malu.

„Naručivala je nekakve pesme iz Ank-Morporka“, reče gospođa Nit. „Evo, pogledajte.“

Pružila joj je nekoliko svežnjeva nota.

Nana ih prelista. Pesmarice nisu bile ništa neobično u Ramtopima, a pevanje je zauzimalo visoko treće mesto na listi najboljih vidova zabave u dugim mračnim večerima. Međutim, Nana je odmah videla da je ovo neka druga muzika. Ova je bila previše zgusnuta.

„*Tako čuče sve*“, pročitala je. „*Majstori puvači iz Skrota.*“

„To je, znate, uvozno“, ponosno će gospođa Nit.

„Vidi se“, reče Nana.

Gospođa Nit je značajno pogleda.

„Šta?“, na to će Nana, ali odmah usledi i jedno: „Oh.“

Domaćica spusti pogled na šolju čaja koju je upravo iskapila.

Nana Og s uzdahom odloži note u stranu. Povremeno je vrlo dobro shvatala šta Baka Vedervaks misli kad kaže da ljudi očekuju premalo od veštica.

„Nego, daj da vidimo“, reče, trudeći se da se osmehne, „šta li nam je to sudbina zapisala komadićima osušenog lišća.“

Složila je odgovarajuće mističan izraz lica i pogledala u šolju.

U istu onu šolju koja je u narednom trenutku pala na pod i razbila se u paramparčad.

Bila je to zaista mala soba. U stvari, bila je to polovina male sobe. Mlađi horisti su se u Operi kotirali mnogo niže čak i od šegrta scenskih radnika.